

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КИРИЧЕНКО СЕРГІЙ АНДРІЙОВИЧ

УДК 004:334.72

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**Впровадження інформаційних технологій в господарську діяльність
суб'єктів підприємництва**

076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

С.А.Кириченко

Керівник роботи
ТИЩЕНКО Світлана Володимирівна,
к. е. н., доцент

Житомир – 2023

АНОТАЦІЯ

Кириченко С. А. Впровадження інформаційних технологій в господарську діяльність суб'єктів підприємництва. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність. – Поліський національний університет, 2023.

У кваліфікаційній роботі вивчено теоретичні, методичні та практичні аспекти обґрунтування та впровадження інформаційних технологій в господарську діяльність суб'єктів підприємництва. Досліджено сутність інформаційних технологій та особливості імплементації їх в господарську діяльність підприємницьких структур. Охарактеризовано сучасний рівень функціонування та оцінено ступінь впровадження інформаційних технологій у діяльність ПП Ясінський В.О. Обґрунтовано впровадження інформаційних технологій з метою забезпечення ефективності підприємницької діяльності.

Ключові слова: інформаційні технології, підприємництво, господарська діяльність, розвиток, механізм, методичний інструментарій.

SUMMARY

Kyrychenko S. A. Implementation of information technologies in the economic activity of business entities. – Manuscript.

Qualifying work for a master's degree in specialty 076 – Entrepreneurship, trade and exchange activities. – Polissia National University, 2023.

In the qualification work the theoretical, methodical and practical aspects of the justification and implementation of information technologies in the economic activity of business entities were studied. The essence of information technologies and the peculiarities of their implementation in the economic activity of business structures have been studied. The modern level of functioning was characterized and the degree of introduction of information technologies into the activities of PP Yasinsky V.O. was assessed. The introduction of information technologies in order to ensure the efficiency of business activity is substantiated.

Keywords: information technologies, entrepreneurship, economic activity, development, mechanism, methodical tools.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА: 7 ТЕОРІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБҐРУНТУВАННЯ	12
Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ОЦІНКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИ ТЕХНОЛОГІЙ ПП 13 ЯСІНСЬКИЙ В.О.....	13
Висновки до розділу 2.....	25
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ У ПІДПРИЄМНИЦЬКУ 28 ДІЯЛЬНІСТЬ ПП ЯСІНСЬКИЙ В.О.	28
Висновки до розділу 3.....	38
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний стан трансформаційних процесів в економіці, як міжнародній, так і національній, зростання рівня конкуренції, трансформації структурної динаміки галузевих ринків, турбулентність макросередовища, а відтак, – високі ризики підприємницької діяльності актуалізують проблематику релевантного інструментарію адаптації підприємств та організацій на зміни ринкового середовища. За таких умов здійснення підприємницької діяльності непересічного значення набуває застосування сучасних концепцій формування та імплементації інформаційних технологій як фундаментальної основи для прийняття дієвих управлінських рішень в контексті забезпечення конкурентоспроможності на цільових ринках. Очевидно, що інформаційні ресурси є однією з ключових ресурсних складових потенціалу підприємства, а здатність формувати продуктивні інформаційні технології представляються базовими компетентностям щодо реалізації механізму підвищення ефективності підприємницької діяльності підприємства. Водночас обробка значних масивів різнопланових даних, що формуються в процесі господарської діяльності підприємства, поза технологічним підходом становитиме суттєву проблему для забезпечення гнучкості управлінських процесів. Отже, ефективне застосування інформаційних технологій та систем як елементу організації підприємницької діяльності становить актуальну як в теоретичному, так й практичному аспектах проблему.

Нині у сучасній теорії та практиці формування та впровадження інформаційних технологій у підприємницькій діяльності існує широкий спектр досліджень та авторських підходів до розв'язання методологічних та емпіричних питань. З-поміж фундаментальних досліджень у зазначеній сфері варто акцентувати увагу на авторських концепціях, зокрема К.Шенон, В.Брижко, Н.Георгіаді, І. Гордієнко, В.Гужва, А.Онопко, В.Осталецький, В.Ситник, К.Юдкова, Н.Юрчук, Т.Янчук, Р.Яценко тощо.

Попри значну кількість досліджень використання інформаційних технологій та систем потребує детального вивчення особливостей їх застосування суб'єктами підприємницької діяльності.

Мета й завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи вбачається вивчення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо впровадження інформаційних технологій в господарську діяльність суб'єктів підприємництва. Відповідно до мети вирішувалися наступні завдання:

➤ дослідити теоретичні розробки та особливості обґрунтування впровадження інформаційних технологій в господарську діяльність суб'єктів підприємництва;

➤ охарактеризувати сучасний рівень функціонування та оцінити впровадження інформаційних технологій в господарську діяльність ПП Ясінський В.О.;

➤ обґрунтувати впровадження інформаційних технологій в господарську діяльність суб'єктів підприємництва.

Об'єктом дослідження є процес впровадження інформаційних технологій в господарську діяльність ПП Ясінський В.О. в умовах турбулентного зовнішнього середовища. **Предметом дослідження** є сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів впровадження інформаційних технологій в господарську діяльність суб'єктів підприємництва.

Методи дослідження. В ході написання кваліфікаційної роботи було використано широкий спектр методів економічних досліджень. Так, зокрема в процесі вивчення сутності інформаційних технологій та інструментарію імплементації, написання висновків було використано *абстрактно-логічний* метод. Основою дослідження стану взаємозв'язку між рівнем розвитку підприємства та його функціональними підсистемами є *економіко-математичні методи*. Ефективність наявного стратегічного набору функціонування ПП Ясінський В.О. було оцінено за допомогою *економіко-логічних методів*. Обґрунтування доцільності втілення стратегії впровадження інформаційних

інструментів в умовах досліджуваного підприємства здійснено за допомогою *методу прогнозування*.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Механізми управління розвитком територій: зб. наукових праць у 2 ч. Ч. 2. :Збірник праць учасників міжнародної науково-практичної конференції до 100-річчя Поліського національного університету на тему – Теоретико-методичні засади управління ефективністю виробництва; Без коріння саду не цвісти: зб. наукових праць: Збірник праць учасників науково-практичної конференції до 100-річчя Поліського національного університету на тему – Аналіз ефективності використання ресурсів та оцінка ділової активності суб'єктів підприємництва; науково-практична конференція за результатами II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт факультету економіки та менеджменту «Студентські наукові читання – 2023» (12 грудня 2023 р.) на тему – Інформаційні технології як інструмент прийняття управлінських рішень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що методичні та практичні розробки та пропозиції можуть бути використані вітчизняними суб'єктами підприємницької діяльності в контексті забезпечення її ефективності.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота включає: вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел (46 найменувань) та додатки. Обсяг роботи становить 47 сторінок комп'ютерного тексту, містить 16 таблиць та 4 рисунки, 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ФОРМУВАННЯ ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА: ТЕОРІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБҐРУНТУВАННЯ

Сучасні економічні умови характеризуються невизначеністю змін зовнішнього і внутрішнього середовища підприємств, що наявні у світовій і національній економіці. Дані зміни створюють значні загрози для стабільного функціонування підприємств і можливості щодо підвищення ефективності, це обумовлює потребу у нових інструментах управління з метою забезпечення ефективної діяльності й розвитку бізнесу [8]. Підприємство, як відкрита система, у довгостроковому періоді не є статичним та отримує постійну дію багатьох факторів, що викликає потребу у його постійній трансформації, пристосуванні, адаптації до значної кількості чинників впливу [11]. Забезпечення ефективного управління, за таких обставин, передбачає розробку і прийняття обґрунтованих стратегічних та тактичних рішень щодо поточного функціонування та розвитку підприємства, потребує застосування чітких та дієвих управлінських інструментів та важелів [26].

Сучасне підприємство має значні відмінності за цілями функціонування і методами їх досягнення ніж раніше, що вимагає застосування принципово нових методів управління [27]. Водночас питання адаптації підприємств до турбулентного ринкового середовища залишається актуальною внаслідок суттєвих кризових процесів, що відбуваються в ринковому середовищі.

Підприємство, як відкрита система, функціонує з урахуванням властивостей окремих її елементів та через наявність певних взаємовідносин між процесами управління у цій системі. Можна відмітити, що виникає необхідність розділити одержання інформації, розробку/прийняття рішень та вплив інформаційних процесів на управління діяльністю.

Зазначене може бути сформовано за рахунок структурного перерозподілу складових системи управління, зокрема, елементів прийому інформації, елементів, що виробляють та забезпечують процеси [11]. Отже, функція

управління, що досліджується засобами інформаційного впливу, розподіляється між складовими, що об'єднуються інформаційними потоками, зокрема, суб'єктивними та об'єктивними позиціями та інформаційним процесом в цілому. Таким чином, управління в якості процесу, заснованого на інформаційних потоках, реалізується у певній послідовності, а відтак, – підпорядкований певній алгоритмічній послідовності, за допомогою чого можна прочитати зміст інформації, що перебуває у системі [15], а також правила, за допомогою яких ці процедури можуть бути перенесені на конкретні об'єкти управління.

Водночас, інформація, яка формує систему управління є не звичайною механічною сукупністю, а становить поєднання двох видів інформації, що синтезуються у новий вид, втрачаючи якості окремого інформаційного потоку та набуває принципово нових якісних та кількісних характеристик [8].

К. Шеннон, уточнюючи визначення категорії «інформаційний процес», запропонував загальновідому схему зв'язку, як такого, відповідно до авторської схеми, що становить фундаментальні основи сучасної теорії інформації, інформаційний процес трактується як процес передачі інформації, що існує в когнітивному апараті однієї людини або іншого джерела за допомогою даних циркулюючи у блоках роботи з даними поступово трансформується в мислительний апарат іншої людини або адресата [3].

В цьому контексті актуальною вбачається відомий вислів одного із засновників компанії Hewlett Packard Білла Хьюлетта, про неможливість управляти тими процесами та явищами, що неможливо виміряти [27]. І справді, саме потреба у конкретності та вимірності усіх ключових аспектів діяльності сучасного підприємства, до яких також можна віднести й показники оцінки інформаційних процесів управління та ІТ-технологій, вимагає запровадження переліку кількісних показників, за допомогою яких можна здійснювати моніторинг та вимірювання процесів, а також виконувати оцінку результативності діяльності підприємства в цілому з метою розробки обґрунтованих стратегій його подальшого функціонування [27].

Отже, дослідження інформаційних процесів та ІТ-технологій є дуже актуальним, однак вимагає формування системи показників, яка б допомогла менеджерам оцінювати саме інформаційні процеси управління та ІТ-технології, що створить можливість удосконалення системи управління підприємством в цілому [15]. Базисом формування такої системи показників може стати якісний та кількісний підходи. З метою вирішення даного питання доцільно узагальнити перелік показників, які найчастіше використовуються для оцінки інформаційних процесів підприємств та ІТ-технологій (табл. 1.1).

Інформаційний процес управління підприємством можна розглядати як складну систему взаємопов'язаних та взаємозалежних ресурсів виробництва й управління. Тому процес його оцінки повинен включати оцінювання комплексу індикаторів (показників), що найповніше відображатимуть стан підприємства (перспективний або поточний) та даватимуть характеристику результативності та ефективності його діяльності.

Зрозуміло, що наведені групи показників є досить важливими для оцінки інформаційного процесу та ІТ-технологій на підприємстві, але, оцінювання інформаційного процесу у системі управління за цим переліком показників було б неповним, так як були б відсутні результати оцінювання інформації, що дозволяє досить точно оцінити стан підприємства з точки зору його основних напрямів діяльності – фінансової, трудової та виробничої [8]. Адже, можна стверджувати, що аналіз поточної діяльності підприємства є підґрунтям для виявлення потреби у майбутніх змінах, а, таким чином, розробки та обґрунтування нових стратегічних управлінських рішень. Від того, наскільки результативною була інформація, одержана у процесі реалізації інформаційного процесу управління, визначальною мірою залежить ефективність майбутнього стратегічного управлінського рішення [11]. Це і потребує також розгляду показників результативності інформаційного процесу і ІТ-технологій, що уможлиблює перенесення цього процесу саме у площину управління підприємством в цілому.

Таблиця 1.1

Показники оцінювання інформаційного процесу (III)

Група/напрямок	Показник
Блок оцінювання інформаційного процесу управління підприємством	
Якісні	<ul style="list-style-type: none"> • Цілісність • Релевантність • Достовірність • Змістовність своєчасність • Повнота • Репрезентативність
Часові	<ul style="list-style-type: none"> • Рівень забезпеченості зовнішньою інформацією • Ємність зовнішнього інформаційного простору • Тривалість часового інтервалу інформаційного процесу • Дисперсія часу щодо реалізації інформаційного потоку • Склад та структура кадрів, відповідальних за збір та обробку даних
Матеріально-технічні	<ul style="list-style-type: none"> • Рівень автоматизації інформації • Питома вага вартості ПК у вартості основних засобів • Обсяг інвестицій на розвиток інформаційного забезпечення • Коефіцієнт впровадження ПК • Витрати на придбання зовнішньої інформації
Безпека інформаційного потоку	<ul style="list-style-type: none"> • Рівень використання системних інформаційних потоків • Рівень захищеності інформаційної системи • Коефіцієнт суперечливості інформації • Коефіцієнт своєчасності інформації • Коефіцієнт надійності інформації • Коефіцієнт повноти інформації • Рівень загрози порушення цілісності інформації • Показник захищеності інформації
Блок оцінювання результативності інформаційного процесу управління підприємством	
Фінанси	<ul style="list-style-type: none"> • Власний оборотний капітал • Коефіцієнт маневреності капіталу • Коефіцієнт покриття • Коефіцієнт рентабельності майна • Коефіцієнт оборотності оборотних активів • Коефіцієнт оборотності необоротних активів • Коефіцієнт абсолютної ліквідності • Коефіцієнт автономії
Трудові ресурси	<ul style="list-style-type: none"> • Середня заробітна платня • Коефіцієнт плинності кадрів • Фонд робочого часу • Чисельність виробничого персоналу • Загальна чисельність персоналу • Продуктивність праці
Виробнича сфера	<ul style="list-style-type: none"> • Фондовіддача • Фондомісткість • Фондоозброєність • Коефіцієнт зносу основних фондів • Коефіцієнт завантаження основних фондів • Коефіцієнт оновлення основних фондів

Джерело: складено на основі [11, 15, 26].

Показники оцінки фінансової сфери включають комплексний аналіз джерел засобів підприємства (пасивів) і напрямів їхнього використання (активів). Показники виробничої діяльності є одним з найважливіших напрямів оцінювання ефективності підприємства, так як показують його спроможність досягати встановлених цілей. Аналізуючи показники трудової сфери, можемо оцінити стан людських ресурсів підприємства.

Рис. 1.1. Інформаційна стратегія підприємства у контурі управління підприємством

Джерело: адаптовано [11, 26].

Проте показники групи результативності інформаційного процесу є досить загальновідомими, їх розрахунок здійснюється постійно на більшості вітчизняних підприємств, в чому і є головна перевага використання запропонованої методики. Водночас, практично не застосовується для оцінки саме інформаційного процесу та ІТ-технологій в управлінні підприємством та розробки, на підставі цього, подальшого стратегії його діяльності.

Отже, доцільним представляється проведення подальших досліджень, спрямованих на обґрунтування, після ретельного і всеохоплюючого аналізу діяльності конкретного підприємства, вибору показників оцінки інформаційного процесу в системі управління з метою удосконалення діяльності підприємства шляхом розробки його інформаційної стратегії та прийняття обґрунтованих управлінських рішень та своєчасної реалізації коригуючих впливів.

Висновки до Розділу 1

Нинішні економічні умови відзначаються невизначеністю змін зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств, що функціонують на вітчизняному та міжнародному ринках. Актуальний тренд щодо турбулентності макро- та мікросередовищ генерує значні загрози для стабільної діяльності підприємств та водночас можливості щодо підвищення ефективності, що обумовлює доцільність розробки та імплементації нових інструментів управління задля забезпечення успішної діяльності й розвитку бізнесу на цільових ринках. Відкрита система у стратегічній перспективі позбавлена статичності та зазнає постійної дії багатьох факторів, що зумовлює потребу у його постійній трансформації, адаптації до дії значної кількості чинників. Забезпечення ефективного управління в таких умовах потребує розробку й реалізації обґрунтованих управлінських рішень різного горизонту планування щодо функціонування та розвитку підприємства, а також передбачає застосування чітких та дієвих управлінських інструментів. Підприємство функціонує через наявність певних взаємовідносин між процесами управління у цій системі. Інформаційний процес управління підприємством можна розглядати як складну систему взаємопов'язаних та взаємозалежних ресурсів виробництва й управління. Процес оцінки повинен включати оцінювання комплексу індикаторів (показників), що найповніше відображатимуть стан підприємства (перспективний або поточний) та даватимуть характеристику результативності та ефективності його діяльності.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ОЦІНКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИ ТЕХНОЛОГІЙ ПП ЯСІНСЬКИЙ В.О.

ПП Ясінський В.О. — українська компанія, створена 13.12.2018 р. 10004, (м. Житомир, Просп. Миру, 21 кв. 28), головною діяльністю якої є надання транспортних послуг та роздрібна та оптова торгівля нафтопродуктами. Нині ПП Ясінський В.О. є підприємством, що відповідає сучасним стандартам транспортних послуг, в т.ч. міжнародних перевезень, а також підприємство, що підтримує високий рівень організації діяльності, охорони праці, якості наданих послуг. Основними видами діяльності досліджуваного підприємства є реалізація нафтопродуктів вітчизняного та імпортного виробництва (бензин А-76,92,95, бензол, газ БТ, СПБТ, мазут М-100, сольвент нафтовий, олива Славол ОБ-300, ОБ-400). Основними товарними позиціями ПП Ясінський В.О. є пально-мастильні матеріали, біопаливо із вторинної сировини, вироби з деревини. Продукція підприємства сертифікована відповідно до ISO 9000/9001/9004/9011:2000. Також підприємство надає транспортні послуги та послуги із зберігання нафтопродуктів. У 2020 р. на основі проекту, розробленому НДІ “Укрдніпронафтатранс”, здійснено реконструкцію нафтобаз підприємства з метою збільшення обсягів зливу. У 2021 р. введено в дію завод із виробництва пелет із вторинної сировини (тирса, техсировина) потужністю 3000 т щомісячно. Особливістю підприємства як суб’єкта господарської діяльності полягає в тому, що воно є багатoproфільним, що дає можливість знижувати ризики залежності від однорідної продукції, відповідно залежності від споживачів, постачальників ресурсів та ситуації на цільових ринках, водночас існує певні складнощі щодо управління різноплановими бізнесами.

Аналіз даних 2.1 дає можливість зробити висновок, що за більшістю показників грошових надходжень підприємства прослідковується чітка тенденція до зростання. Максимальну питому вагу в структурі грошових надходжень мають транспортні послуги (96,6% в середньому за 3 роки).

Помітно зросла частка нафтопродуктів, що реалізується на цільовому ринку, відповідно з 7,2%, у 2020 р. до 8,9% в 2022 р. Це пов'язано насамперед із стійким попитом на ці групи продукції як відносно недорогі та високоякісні.

Таблиця 2.1

Склад і структура реалізації продукції ПП Ясінський В.О.

Товарна група	Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)							
	Рік						2022 р. до 2020 р.	
	2020		2021		2022			
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Транспортні послуги	24254,1	87,0	29950,3	88,3	36339,2	85,0	12085,1	149,8
Нафтопродукти	2007,2	7,2	2102,9	6,2	3804,9	8,9	1797,7	189,5
Пелети	1143,0	4,1	1322,8	3,9	1795,5	4,2	652,5	157,1
Заготовки для європіддонів	250,9	0,9	373,1	1,1	513,1	1,2	262,2	у 2 рази
Дошка необроблена	223,1	0,8	169,7	0,5	299,3	0,7	76,2	134,2
Разом	27878,3	100	33918,8	100	42752,0	100	14693,7	153,4

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Організаційно-управлінську структуру досліджуваного підприємства представлено на рис. 2.1, що відображає функціональний підхід до формування структури управління, що є досить збалансованою відносно предмету діяльності підприємства та виробничих ланцюгів.

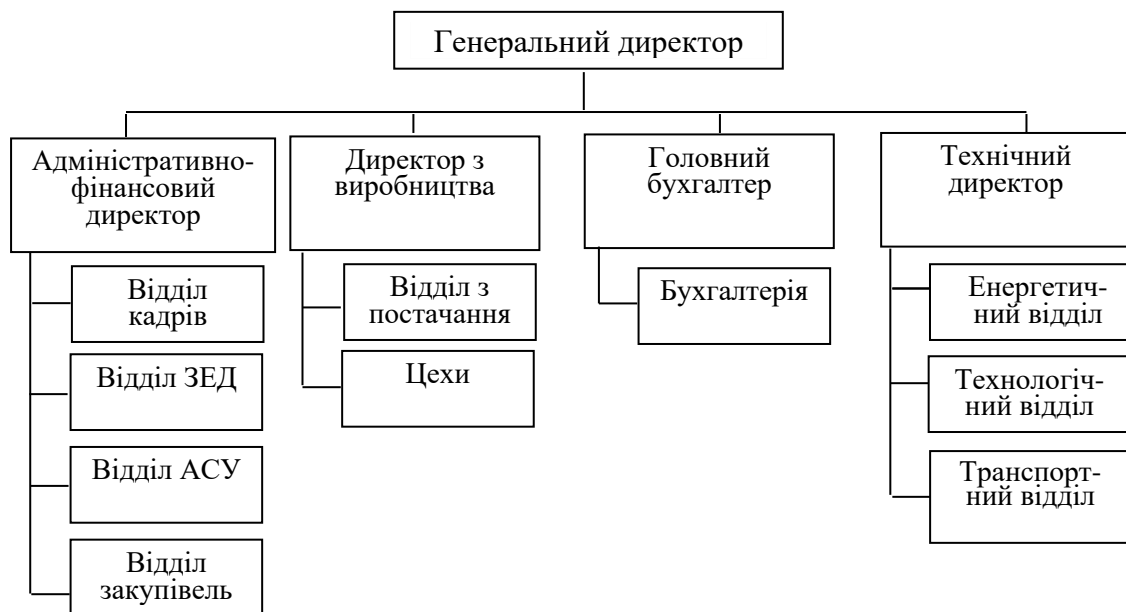

Рис. 2.1. Організаційно-управлінська структура ПП Ясінський В.О.

Підприємство ПП Ясінський В.О. функціонує на ринку, де цільові споживачі характеризуються високою чутливістю до цінових коливань, оскільки вартість продукції є важливим чинником конкурентоспроможності продукції на насиченому ринку. З огляду на це при встановленні ціни ПП Ясінський В.О. використовує такий поширений метод ціноутворення, як “собівартість + прибуток”, сутність якої становить визначення ціни на основі витрат в розрахунку на одиницю продукції та націнка, які покривають невраховані витрати і забезпечують цільовий прибуток. Важливою перевагою обраного метода ціноутворення представляється її простота та надійність. Крім того, ціновою стратегією на ринку підприємство обрало стратегію утримання ціни на рівні конкурентів, при цьому позиціонує власну продукцію як більш конкурентоспроможну за показниками якості.

Таблиця 2.2

Рівень забезпеченості виробничими ресурсами ПП Ясінський В.О.

Показник	Од. виміру	Рік			2022 р. до 2020 р.	
		2020	2021	2022	+/-	%
Статутний капітал	тис. грн.	20007,4	24589,2	29890,0	9882,6	149,4
Загальна вартість майна	тис. грн.	20007,4	24589,2	29890,0	9882,6	149,4
Середня вартість основних засобів	тис. грн.	12004,4	17532,1	16830,0	4825,4	140,2
Середня вартість оборотних засобів	тис. грн.	8003,0	7057,1	13060,0	5057,2	163,2
Коефіцієнт співвідношення необоротних і оборотних активів	-	1,5	2,4	1,3	-0,2	x
Середньооблікова чисельність працівників	осіб	45	49	42	-3	93,3
Фондоозброєність	тис. грн.	25,1	37,1	38,0	12,9	151,4

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Важливим елементом політики розподілу підприємства є його логістична система як один із чинників забезпечення ефективної діяльності підприємства в цілому. Вона складається з постачальницької, збутової, виробничої та інформаційної логістики. Процес логістики починається з отримання замовлення від клієнтів, що передбачає насамперед опрацювання замовлень,

систематизація їх кількісних та якісних параметрів, оформлення замовлень відповідно до виробничої програми підприємства. Виготовлена і упакована продукція для відправки споживачам зберігається на складі готової продукції.

Критерієм ефективності постачальницької та збутової логістики є мінімізація транспортних витрат. У 2023 р. планується закупити додатково вантажний транспорт – контейнеровози для здійснення доставки із залізниці до складів. Зручне географічне розташування підприємства дозволяє не лише знижувати витрати на транспортування, але й надавати стороннім організаціям послуги із зберігання та транспортування нафтопродуктів.

Питома вага оборотних активів у загальній кількості активів у 2022р. складає 43,7 % проти 40 % у 2020 р., що свідчить про оптимальне співвідношення оборотного і постійного капіталу. Наявність виробничих запасів в оборотних активах характеризує можливість продовжувати господарську діяльність. В подальшому доцільно вивчити динаміку та структуру основних засобів, оскільки вони складають вагому частку майна підприємства, їх величина суттєво впливає на фінансовий стан підприємства. Такий аналіз дасть змогу визначити узагальнену вартісну характеристику активів, а також ідентифікувати детермінанти окремих складових й оцінити зміни за досліджуваний період. Результати аналізу свідчать, що за звітний період динаміка зміни кількості основних засобів на підприємстві має позитивну тенденцію. Так, загалом їх вартість збільшилась на 4816,6 тис. грн., або на 42,2 %. На початок звітного періоду найбільша питома вага в структурі основних засобів належала неактивній їх частині – будинкам і спорудам (50,0%). Це пояснюється тим, що підприємство модернізує власну матеріально-технічну базу, закупаючи нове обладнання та матеріали. Крім аналізу забезпеченості підприємства основними виробничими фондами, необхідно проаналізувати ефективність їх використання. Аналіз дає змогу стверджувати, що підприємство впевнено і динамічно розвивається. Позитивною є тенденція щодо збільшення фондоозброєності (на 51 %), а також фондівіддачі (на 8 %). При цьому фондомісткість є постійною. Частка оборотних активів в загальній

сумі активів у 2022 р. складає 43,7 % проти 40 % у 2020 р., що свідчить про оптимальне співвідношення оборотного і постійного капіталу. Наявність виробничих запасів в оборотних активах характеризує можливість продовжувати господарську діяльність.

Таблиця 2.3

Ефективність використання виробничих фондів ПП Ясінський В.О.

Показник	Рік			2022 р. до	
	2020	2021	2022	+/-	%
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	11424,2	16671,5	16241,0	4816,6	142,2
Фондоозброєність (на 1 середньорічного працівника), тис грн	25,1	37,1	38,0	12,9	151,4
Фондовіддача, грн	2,4	2,0	2,6	0,2	2,4
Фондоємкість, грн	0,4	0,5	0,4	0,0	0,4
Вартість основних фондів первісна, тис. грн	12074,5	14865,8	17677,1	5602,6	146,4
залишкова, тис. грн	11424,2	16671,5	16241,0	4816,6	142,2
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	2788,0	5564,6	3269,9	481,9	117,3
Коефіцієнт співвідношення необоротних і оборотних активів	1,5	2,4	1,3	-0,2	x

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

В подальшому доцільно вивчити динаміку і структуру основних засобів, оскільки їх величина суттєво впливає на фінансовий стан підприємства, що дасть змогу визначити узагальнену вартісну характеристику активів.

Таблиця 2.4

Ефективність використання персоналу ПП Ясінський В.О.

Показник	Рік			2022 р. до 2020 р., +/-
	2020	2021	2022	
Дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	27878,3	33918,8	42752,0	14693,7
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	22302,6	27135,1	34201,6	11899,0
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	3391,0	4955,1	3130,0	-261,0
Продуктивність праці, грн/чол.	61270,0	75543,0	100122,0	38852,0
Фонд оплати праці, тис. грн.	5409,3	6184,5	7972,0	2562,7
Середньорічна заробітна плата, грн.	11889,0	13774,0	18670,0	6781,0
Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	2438,2	2105,6	2729,0	290,8

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

З наведених даних можна зробити висновок, що середньорічна чисельність працюючих на підприємстві, в т. ч. зайнятих на виробництві, скоротилась. Так, у 2022 р. порівняно з 2020 р. середньорічна чисельність працюючих скоротилась на 3 особи., в т. ч. зайнятих на виробництві на 2 особи. Працівників апарату управління в кількості також незначно зменшилось. Отже, за період, що досліджується, середньорічна чисельність працюючих на підприємстві зменшилася на 6,7%.

Дані аналізу дають можливість зробити висновки, що дохід від реалізації продукції у 2022 р. збільшився порівняно із 2020 р. на 14693,7 тис. грн, або на 53,3 %, і дорівнює 42752,0 тис. грн, що зумовило збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 11899,0 тис. грн. Чистий фінансовий результат має негативну динаміку – зменшення значення показника на 261 тис. грн.

Таблиця 2.5

Фінансові результати діяльності ПП Ясінський В.О.

Показник	Рік			2022 р. до 2020 р., +/-
	2020	2021	2022	
Дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	27878,3	33918,8	42752,0	14693,7
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	22302,6	27135,1	34201,6	11899,0
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	3391,0	4955,1	3130,0	-261,0
Продуктивність праці, грн/особа	61270,0	75543,0	100122,0	38852,0
Фонд оплати праці, тис. грн.	5409,3	6184,5	7972,0	2562,7
Середньорічна заробітна плата, грн.	11889,0	13774,0	18670,0	6781,0
Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	2438,2	2105,6	2729,0	290,8

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Щоб з'ясувати фінансовий стан насамперед необхідно здійснити оцінку активів та зобов'язань підприємства, оскільки оптимальне співвідношення між відповідними активами та зобов'язаннями підприємства є необхідною умовою для ефективного і безперервного здійснення процесу господарювання. Наведені дані з фінансової звітності показують, що за звітний період вартість активів (майна) підприємства зросла на 9882,6 тис. грн., або на 49,4 %, внаслідок збільшення вартості необоротних активів на 40,2 % і оборотних активів на

63,2 %. Результати проведеного аналізу свідчать про стабільність здійснення господарсько діяльності підприємства, а також передбачається збільшення обсягів та підвищення ефективності.

Дані дають можливість зробити висновки, що виручка від реалізації збільшилась у 2022 р. порівняно із 2020 р. на 14693,7 тис. грн, або на 53,3 %, і дорівнює 42752,0 тис. грн, що зумовило збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 11899,0 тис. грн. Чистий фінансовий результат має негативну динаміку – зменшення значення показника на 261 тис. грн.

Фінансовий стан підприємства характеризується як задовільний, про що свідчить підвищення доходу від реалізації продукції на 14693,7 тис. грн. у 2022 р. у порівнянні до 2020 р. Відбулося зростання продуктивності праці на 63,4 % у 2022 р.; зростання обсягу власних оборотних коштів у 2022 р. до 27729,0 тис. грн. порівняно із 2020 р.; тобто збільшення на 11,9 %.

Результати проведеного аналізу фінансово-господарської діяльності за 2020-2022 рр. та організаційної структури підприємства дають змогу зробити такі висновки. За звітний період вартість активів (майна) підприємства зросла на 9882,6 тис. грн., або на 49,4 %, внаслідок збільшення вартості необоротних активів на 40,2 % і оборотних активів на 63,2 %. Вартість оборотних активів збільшилася у звітному році на 5057,2 тис. грн. порівняно із базовим і становить 13060,0 тис. грн. Збільшення вартості оборотних активів відбулось за рахунок збільшення дебіторської заборгованості на 17,3 %. В цілому аналіз свідчить про стабільність господарської діяльності, наміри збільшувати обсяги та підвищувати ефективність.

Таблиця 2.6

Оцінка ліквідності ПП Ясінський В.О.

Показник	Нормативне значення	Рік			2022 р. до 2020 р., +/-
		2020	2021	2022	
Коефіцієнт покриття	> 1,0	2,87	1,15	1,26	-1,61
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0,5	0,55	0,52	0,52	0,03
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,09	0,12	0,15	0,06
Частка оборотних засобів в активах	-	27,8	37,3	34,9	7,1
Коефіцієнт забезпеченої ліквідності	> 0,5	1,37	1,59	1,86	0,49

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Коефіцієнт поточної ліквідності має значення у 2022 р. 0,52 при нормативному значенні 0,5. Це значить, що фінансовий стан підприємства вважається достатньо стійким. Коефіцієнт автономії є достатнім, так, у 2020 р. він складає 0,72, а у 2022 р. знизився на 0,07 пункти і становить 0,65, нормативне значення даного показника більше 0,5. Коефіцієнт фінансової стабільності у 2022 р. дорівнює 1,86, тобто на 1 грн залучених джерел припадає 1,86 грн. власних, що на 0,49 пункти більше, ніж у 2020 р., отже, демонструє позитивну динаміку. Дані показники свідчать, що стан господарської діяльності підприємства характеризується як задовільний та в порівнянні з базовим роком покращився.

Таблиця 2.7

Характеристика фінансової стійкості ПП Ясінський В.О.

Показник	Рік			2022 р. до 2020 р., +/-
	2020	2021	2022	
Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	0,72	0,63	0,65	-0,07
Коефіцієнт фінансової залежності	0,28	0,37	0,35	0,07
Частка власного капіталу в активах, %	72,2	62,7	65,1	-7,1
Частка залученого капіталу в активах, %	27,8	37,3	34,9	7,1
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,37	1,59	1,86	0,49

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Дані розрахунків свідчать, що фінансове становище ПП Ясінський В.О. покращилося, проте коефіцієнт автономії у 2022 р. зменшився на 0,07 пункти порівняно із 2020 р. Коефіцієнт фінансової стабільності у 2022 р. дорівнює 1,86, тобто на 1 грн залучених джерел припадає 1,86 грн. власних, що на 0,49 пункти більше, ніж у 2020 р., і демонструє позитивну динаміку. Показник частки залученого капіталу в активах підприємства має тенденцію до зростання, що означає, що досліджуване підприємство потребує залучення зовнішніх джерел фінансування господарської діяльності.

Ключовою продуктовою пропозицією ПП Ясінський В.О. є логістичний сервіс, отже, доцільно проаналізувати ефективність надання логістичних послуг

в контексті оцінки підприємницької діяльності підприємства. Індикаторами ефективності логістичної системи розглядаються такі кількісні та якісні показники, як рівень запасів, час проходження матеріалів за логістичним ланцюгом, тривалість циклу виконання замовлення, якість та рівень сервісу, розміри партії вантажів, рівень використання виробничих потужностей, маневреність, адаптивність та стійкість. Проведення аналізу логістичної системи підприємства наведено в табл.2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз логістичної системи ПП Ясінський В.О.

Показник	Рік			2022 р. до 2020 р., +/-
	2020	2021	2022	
Логістичні витрати:				
у абсолютному вираженні, тис. грн	8820,4	9266,8	9496,4	676,0
у відсотках від суми продажів	3,2	3,9	7,8	4,6
у відсотках від загальних витрат	4,3	5,3	12,1	7,8
Статті логістичних витрат, тис. грн				
транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ)	1587,67	2568,02	4085,68	2498
Вартість запасів, тис.грн	6908,1	8519,1	9292,6	2384,5
Разом умовно-постійних логістичних витрат, тис. грн	2635,7	4599,1	5752,7	3116,97
Використання транспортних засобів				
Недоотримані від постачальника замовлення, тис. грн	0,632	0,853	0,452	-0,18
Отримані штрафи, тис. грн	1,36	1,25	1,78	0,42
Недоставання замовникам, тис. грн	0,896	0,753	0,842	-0,054
Сплачені штрафи, тис. грн	2,32	1,96	1,54	-0,78
Тривалість обороту запасів, днів	11,59	8,97	13,02	1,43
Коефіцієнт використання складської площі	0,73	0,71	0,77	0,04
Надійність постачання	0,82	0,89	0,92	0,1
Надійність постачальників (= Кількість своєчасних поставок / Всього поставок), коефіцієнт	0,86	0,89	0,95	0,09
Коефіцієнт термінової ліквідності	1,32	1,64	1,64	0,32
Комплексний показник ефективності логістичних систем	0,86	0,85	0,87	0,01

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Як свідчать дані табл. 2.8, логістичні витрати на ПП Ясінський В.О. збільшились на 13877,8 тис. грн. порівняно з 2020 р., зокрема, транспортно-заготівельні витрати збільшились на 2498,0 тис. грн більше ніж у 2020 р., адміністративно-логістичні витрати збільшились на 832,7 тис. грн порівняно з 2020 р. Загальна сума постійних витрат збільшилась на 3116,97 тис. грн. порівняно з 2020 р., змінні витрати збільшились на 5620,9 тис. грн. порівняно з 2020 р., простої транспорту зменшились на 13% порівняно з 2020 р. Структура витрат логістичної компанії з огляду на значущість окремих елементів логістичної системи для загального ефекту становить у відповідній пропорції перевезення транспортом 28-46%, пакування 15-25%, управління та організація – 5-15%, інші, в т.ч. й збір та обробка інформації 5-17. Важливою закономірністю для аналітичної оцінки ефективності логістичної системи, а також прогнозування обсягу витрат є лінійне зростання логістичних витрат до певного рівня, після якого зростання відбувається за експонентою, а саме: зростання ефективності на декілька пунктів передбачає зростання логістичних витрат у декілька разів. Таким чином, доцільність мінімізації витрат залишається актуальною, причому стратегія розвитку логістичної компанії ґрунтується головним чином на ринковій стратегії, розробка та реалізація якої передбачає впровадження інформаційної системи збору та обробки інформації, що характеризує ринковий вплив чинників макро- та мікросередовища.

Оцінка ефективності застосування інформаційних технологій збору та систематизації ринкової інформації як фундаментально важливої для забезпечення ефективності підприємницької діяльності визначається на основі аналізу витрат підприємства на заходи маркетингових програм вивчення чинників маркетингового мікро- та макросередовища. Бюджет маркетингових заходів досліджуваного підприємства формується за витратним принципом, тобто визначено відсоток від обсягів реалізації продукції. Такий підхід до формування бюджету є цілком виправданим для підприємства з обмеженими ресурсами, оскільки дає змогу контролювати витрати на заходи збору та

систематизації інформації як основи для прийняття ефективних управлінських рішень й визначати їх ефективність (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Динаміка бюджету ПП Ясінський В.О. на маркетингові дослідження

Вид маркетингового дослідження	Маркетинговий бюджет							
	Рік						2022 р. до 2020 р.	
	2020		2021		2022		+/-, тс. грн	%
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%		
Польові	24,1	87,0	61,3	88,3	78,4	85,0	54,3	у 3,5 рази
Пілотні	1,9	7,2	4,3	6,2	8,2	8,9	6,3	у 4,3 рази
Панельні	1,1	4,1	2,7	3,9	3,9	4,2	2,8	у 3,5 рази
Кабінетні	0,5	1,7	1,2	1,6	1,7	1,9	1,2	у 3,2 рази
Разом	27,6	100	69,5	100	92,2	100	64,6	у 3,3 рази

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Кабінетні дослідження використовуються фахівцями ПП Ясінський В.О. з метою вивчення впливу чинників мікросередовища на діяльність підприємства, з'ясувати кон'юнктуру ринків, тенденції розвитку цільових ринків тощо. Польові дослідження здійснюються шляхом особистих контактів, опитування, спостереження з метою ознайомлення з поведінкою споживачів і конкурентів, оцінкою ефективності методів збуту. Пілотні дослідження застосовуються у вигляді пробного маркетингу з метою прогнозування реалізації нових продуктів, виходу на нові для підприємства ринки збуту або використання нових каналів. Панельні дослідження проводяться підприємством періодично для відстеження параметрів власної комерційної діяльності щодо постійних споживачів, що дає можливість відстежувати оцінку якості маркетингових заходів.

Результати аналізу структури витрат досліджуваного підприємства на різні види маркетингових досліджень (табл. 2.9) дають змогу зробити висновок про те, що найбільшу питому вагу у бюджеті маркетингових досліджень посідають польові дослідження (85%), найменше витрачається коштів на кабінетні дослідження (1,9%), що в цілому відповідає загально прийнятій практиці. За досліджуваний період найшвидшими темпами зросло

фінансування пілотних досліджень (у 4,3 рази), що пояснюється необхідністю здійснювати експериментальний підхід до вивчення ринків.

Здійснення аналізу витрат на реалізацію маркетингового дослідження доцільно проаналізувати всі витрати, що передбачаються процедурою проведення дослідження. Кошторис витрат на проведення маркетингового дослідження представлено у табл. 2.10. Основними статтями витрат щодо організації і проведення ринкових досліджень є матеріали, що необхідно використати на виготовлення та розміщення рекламних плакатів (папір, канцелярські приладдя тощо); послуги рекламних агенцій із розміщення реклами у засобах масової інформації; амортизація основних засобів; витрати на відрядження (добові, транспортні витрати); послуги типографських центрів з друкування анкет, заробітна платня працівників відділу маркетингу; обов'язкові нарахування на фонд оплати праці; замовлення рекламних буклетів; комунальні послуги, оренда приміщень, послуги зв'язку тощо.

Таблиця 2.10

**Кошторис витрат на проведення маркетингового дослідження ПП
Ясінський В.О., 2022 р.**

№ п/п	Статті витрат	Сума витрат, грн	Структура, %
1	Матеріальні витрати:		
	- витрати на канцелярські приладдя	5808,6	6,3
	- витрати на паливо	7007,2	7,6
2	Заробітна плата працівників з нарахуваннями	25178,4	27,2
3	Витрати на відрядження	2950,4	3,2
4	Амортизаційні відрахування	9382,8	10,1
5	Типографські послуги	8390,2	9,1
6	Послуги рекламних агентств	6832,6	7,3
7	Комунальні послуги, оренда, послуги зв'язку	16688,2	18,1
8	Інші послуги	9961,6	10,8
	Разом	92200	100,0

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Згідно наведених розрахунків в табл. 2.10, сума витрат на збір та обробку інформації складає 92,2 тис. грн, за структурою витрат на маркетингові

дослідження найбільшу питому частку мають витрати на оплату працівників, як підприємства, так і залучених на засадах аутсорсингу.

Оцінку ефективності застосованих дослідницьких інструментів та інформаційних технологій доцільно реалізувати на основі ідентифікації та аналізу специфічних індикаторів ефективності управлінських заходів. В цілому ефективність витрат на застосовані інформацій технології визначається як співвідношення прирості обсягів реалізації продукції за досліджуваний період до бюджету заходів збору та обробки інформації.

(2.1)

$$E_{md} = \frac{\Delta Pr}{V_m}$$

де ΔPr – приріст обсягу реалізації товарів та послуг;
 V_m – сукупні витрати на дослідження ринку.

$$E_{2020} = \frac{7930,0 - 6583,0}{27,6} = 48,8$$

$$E_{2021} = \frac{11629,0 - 7930,0}{69,5} = 53,21$$

$$E_{2022} = \frac{12997,0 - 11629,0}{92,2} = 14,8.$$

Отже, ефективність витрат на ринкові дослідження демонструє високі значення, проте значення показника ефективності у 2022 р. є значно нижчим, ніж у попередні 2020 та 2021 рр. (ефективність у 2022 р. майже утричі нижча, ніж у 2021 р.). Таке зниження ефективності пов'язано із зростанням витрат на збір та обробку інформації вищими темпами, ніж збільшення доходу від реалізації продукції, оскільки темпи приросту витрат вдвічі більші, ніж темпи приросту доходу від реалізації продукції.

Висновки до розділу 2

Фінансовий стан підприємства характеризується як задовільний, про що свідчить підвищення доходу від реалізації продукції на 14693,7 тис. грн. у

2022 р. у порівнянні до 2020 р. Відбулося зростання продуктивності праці на 63,4 % у 2022 р.; зростання обсягу власних оборотних коштів у 2022 р. до 27729,0 тис. грн. порівняно із 2020 р.; тобто збільшення на 11,9 %.

Результати проведеного аналізу фінансово-господарської діяльності за 2020-2022 рр. та організаційної структури підприємства дають змогу зробити такі висновки. За звітний період вартість активів (майна) підприємства зросла на 9882,6 тис. грн., або на 49,4 %, внаслідок збільшення вартості необоротних активів на 40,2 % і оборотних активів на 63,2 %. Вартість оборотних активів збільшилася у звітному році на 5057,2 тис. грн. порівняно із базовим і становить 13060,0 тис. грн. Збільшення вартості оборотних активів відбулось за рахунок збільшення дебіторської заборгованості на 17,3 %. В цілому аналіз свідчить про стабільність господарської діяльності, наміри збільшувати обсяги та підвищувати ефективність.

Як свідчать дані табл. 2.8, логістичні витрати на ПП Ясінський В.О. збільшились на 13877,8 тис. грн. порівняно з 2020 р., зокрема, транспортно-заготівельні витрати збільшились на 2498,0 тис. грн. більше ніж у 2020 р., адміністративно-логістичні витрати збільшились на 832,7 тис. грн. порівняно з 2020 р. Загальна сума постійних витрат збільшилась на 3116,97 тис. грн. порівняно з 2020 р., змінні витрати збільшились на 5620,9 тис. грн. порівняно з 2020 р., простої транспорту зменшились на 13% порівняно з 2020 р. Доцільність мінімізації витрат залишається актуальною, причому стратегія розвитку логістичної компанії ґрунтується головним чином на ринковій стратегії, розробка та реалізація якої передбачає впровадження інформаційної системи збору та обробки інформації, що характеризує ринковий вплив чинників макро- та мікросередовища.

Оцінка ефективності застосування інформаційних технологій збору та систематизації ринкової інформації як фундаментально важливої для забезпечення ефективності підприємницької діяльності визначається на основі аналізу витрат підприємства на заходи маркетингових програм вивчення чинників маркетингового мікро- та макросередовища. Бюджет маркетингових

заходів досліджуваного підприємства формується за витратним принципом, тобто визначено відсоток від обсягів реалізації продукції. Такий підхід до формування бюджету є цілком виправданим для підприємства з обмеженими ресурсами, оскільки дає змогу контролювати витрати на заходи збору та систематизації інформації як основи для прийняття ефективних управлінських рішень й визначати їх ефективність.

Ефективність витрат на ринкові дослідження демонструє високі значення, проте значення показника ефективності у 2022 р. є значно нижчим, ніж у попередні 2020 та 2021 рр. (ефективність у 2022 р. майже утричі нижча, ніж у 2021 р.). Таке зниження ефективності пов'язано із зростанням витрат на збір та обробку інформації вищими темпами, ніж збільшення доходу від реалізації продукції, оскільки темпи приросту витрат вдвічі більші, ніж темпи приросту доходу від реалізації продукції.

Розділ 3

ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ У ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПП ЯСІНСЬКИЙ В.О.

Удосконалення логістичних процесів як ключової продуктової позиції підприємства для ПП Ясінський В.О. в контексті впровадження цілісної інформаційної системи передбачає розв'язання таких завдань, як організація процесу складування товарних запасів, переміщення товарних запасів за допомогою транспортних засобів та складського обладнання; захист якості продукції за рахунок системи пакування, що додатково створює можливості для модернізації транспортних засобів, передачу інформацію тощо; удосконалення інформаційного супроводу логістичних операцій.

Логістичні процеси в контексті забезпечення високого рівня ефективності потребують розвиненої інфраструктури, управління якою передбачає забезпечення реалізації таких завдань, як розробка інструментального забезпечення реалізації альтернативних стратегій розвитку логістичної інфраструктури; аналітичні процедури формування системи оцінки ефективності логістичної інфраструктури; делегування та розподіл функціональних обов'язків та сфер відповідальності фахівців, що забезпечують обслуговування логістичних процесів; формування дієвої системи мотивації праці, підвищення професійної кваліфікації персоналу; розробка системи нормативів праці; мінімізація витрат на обслуговування матеріальних потоків; формування системи індикаторів контролю функціонування ланок та аудит операцій логістичного ланцюга.

Удосконалення підприємницької діяльності досліджуваного підприємства перебуває у площині управління логістичною інфраструктурою ПП Ясінський В.О. й передбачає забезпечення щодо інфраструктури стану рівноваги та досягнення цілей щодо ефективного забезпечення логістичних процесів та операцій на підприємстві.

На рис. 3.1 наведено удосконалену схему логістичної системи, що пропонується запровадити на ПП Ясінський В.О..

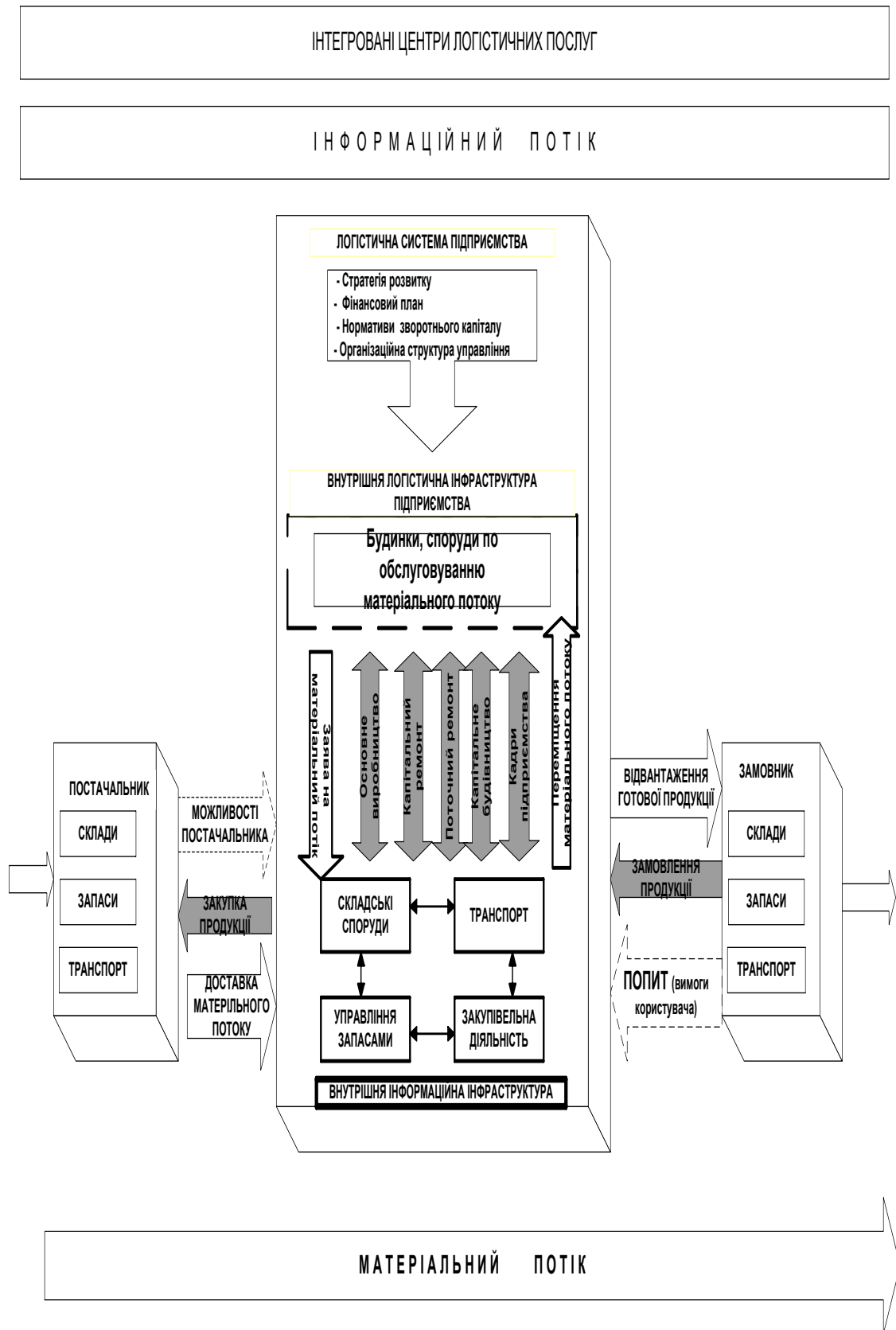

Рис. 3.1. Удосконалена логістична інфраструктура ПП Ясінський В.О.

Отже, для досягнення стану рівноваги інфраструктури ПП Ясінський В.О. необхідно реалізувати такі управлінські та технологічні рішення: наповнити кількісно та якісно парк власного рухомого складу, а також забезпечити необхідне наповнення обладнання щодо ремонту та експлуатації обладнання, складських споруд, складське обладнання тощо; удосконалити функціональну складову процесів управління наявним транспортом (зокрема, удосконалити управління диспетчерськими службами, підрозділами з планування сполучень тощо).

Крім того, доцільним вбачається запропонувати удосконалену систему управління логістичною інфраструктурою ПП Ясінський В.О., що наведена на рис. 3.2.

Система управління передбачає поєднання двох підсистем, де взаємодіють зовнішня та внутрішня логістичні системи підприємства в якості сукупності двох компліментарних екзо- та ендогенної підсистем, що органічно пов'язані між собою:

- підсистема зовнішнього менеджменту логістичної інфраструктури підприємства, що охоплює парк рухомого складу, ремонт, експлуатація обладнання, складські споруди та обладнання, що передбачає забезпечення засобами та спорудами вдовж всього логістичного ланцюга;

- підсистема внутрішнього менеджменту логістичної інфраструктури підприємства, яка справляє вплив на власне ресурсне забезпечення підприємства, зокрема, транспортне та складське господарство, пакувальні ділянки, сектори з обслуговування логістичних процесів тощо.

З огляду на багатокomпонентність кожна з підсистем, як і система в цілому для забезпечення ефективного функціонування передбачає дієве інформаційне забезпечення. Мета інформаційного забезпечення в логістиці полягає в можливості управління, контролю та системного планування реалізації товарного потоку. Задля того, щоб інформація виконувала функцію ефективної підтримки логістичних процесів, формування логістичної

інформаційної системи доцільно здійснювати з огляду на ключові принципи, а саме:

1. Повнота та релевантність інформації для користувача. Інформаційна логістика відповідає за надання повноти вихідних даних у форматі, місці та обсязі, потрібних для виконання відповідних логістичних функцій. Відповідальна особа, що приймає доцільні управлінські рішення, має володіти інформацією у достатньому обсязі при прийнятті рішень у межах компетентності.

2. Точність вихідної інформації має наскрізне значення в процесі прийняття управлінських рішень, оскільки інформація про такі базові параметри, як рівень запасів у збутовій мережі в сучасних логістичних системах не допускає явища неточності з огляду на концепцію JIT (Just In Time), за якою точність та достовірність вхідних даних дає можливість абсолютно мінімізувати розриви у логістичних ланцюгах і, відповідно, як прямі, так і трансакційні витрати.

3. Гнучкість, яка полягає у адаптивності інформаційних потоків та інструментів обробки даних щодо вимог конкретних споживачів, в т.ч. як зовнішніх, так і внутрішніх стейкхолдерів.

4. Своєчасність. Концептуальний підхід JIT регламентує часову точність отримання та застосування інформації як основи для побудови та функціонування переважної більшості логістичних технологій. Своєчасність інформаційного потоку необхідна для всі логістичних функцій, оскільки значна частина завдань щодо транспортування, операційного управління, управління замовленнями і запасами розв'язуються в онлайн режимі. Крім того, нагальність вимоги щодо своєчасності інформації зумовлюється також технологічними інструментами, зокрема технологіям сканування товарів, штрихкодування, електронних баз даних тощо.

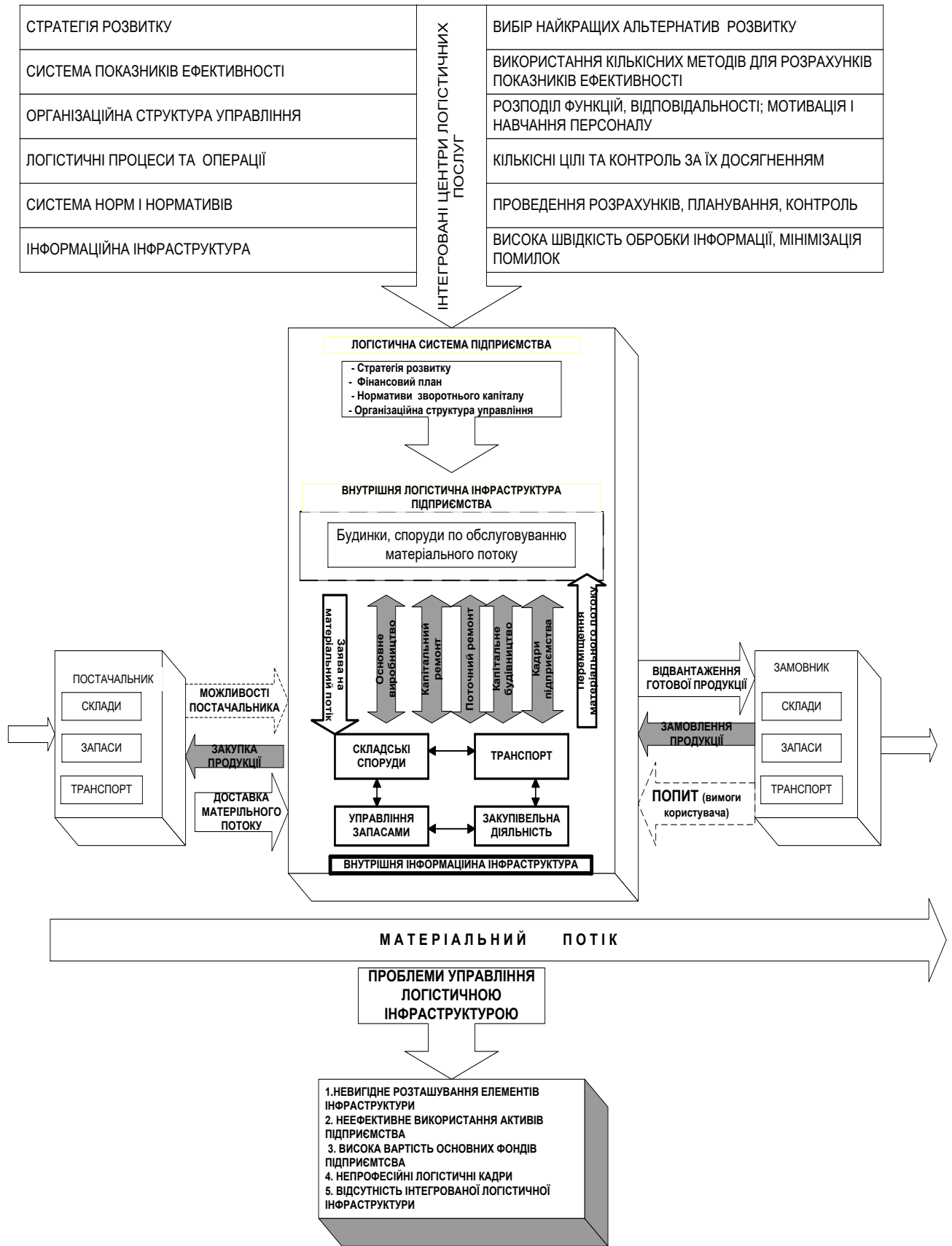

Рис. 3.2. Система управління логістичною інфраструктурою підприємств

5. Релевантний формат даних. Типологія документообороту, формат та види даних, розмірність покликані спрощувати та пришвидшувати роботу із збору та обробки масивів інформації.

Отже, актуальною є проблема, на яку слід звернути увагу ПП Ясінський В.О., є низький рівень організації інфраструктури підприємства, відсутність інтегрованого інформаційного логістичного центру, що забезпечує функціонування логістичного ланцюга. Ефективність функціонування логістичної інфраструктури на всіх ланках визначається впливом характеру інформації, що циркулює між учасниками логістичної системи.

Для впровадження системи інформаційного забезпечення діяльності ПП Ясінський В.О. необхідні значні фінансові ресурси. Розрахунок потреби в коштах представлено в табл. 3.1.

Дані табл. 3.1 свідчать, що для впровадження інформаційної системи та забезпечення даними структурних підрозділів підприємства необхідно застосувати бюджет в розмірі 73,1 тис. грн, що в розрізі статей витрат пропонується використати таким чином: проектна документація – 2,5 тис. грн, на придбання ПК необхідно 45,6 тис. грн, програмне забезпечення інформаційної підтримки логістичних операцій – 18,9 тис. грн, навчання персоналу – 3,5 тис. грн, комплектуючі матеріали – 2,5 тис. грн.

Таблиця 3.1

Розрахунок потреби в коштах для впровадження інформаційної системи на ПП Ясінський В.О.

Напрямок витрат	Обсяг витрат, тис. грн	Джерела фінансування
Проектні роботи	2,5	Самофінансування
Комп'ютерна техніка	45,6	Самофінансування
Програмне забезпечення інформаційної системи	18,9	Самофінансування
Навчання персоналу	3,6	Самофінансування
Комплектуючі матеріали	2,5	Самофінансування
Всього інвестицій	73,1	самофінансування

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Технічні аспекти виробничо-інформаційного проекту на першій погляд видаються особистою справою підприємства.

Оцінка ефективності інформаційного проєкту передбачає прогнозування обсягу продажів, а також порівняти його з витратами з проєктом й визначити джерела забезпечення витрат. Прогноз обсягів реалізації доцільно здійснити в результаті комерційного аналізу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Надходження від реалізації продукції ПП Ясінський В.О. після
впровадження інформаційної системи**

Показник	2022	2023	2024	2025	2026
Обсяг реалізації, т	408	552	845	1005	1198
Ціна, тис. грн/т	11,1	11,2	11,7	11,9	12,1
Виручка від реалізації, тис. грн	4528,8	6182,4	9886,5	11959,5	14495,8

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

З даних табл. 3.2 випливає, що обсяг реалізованої продукції буде збільшуватись від 408 т у 2022 р. до 1198 т у 2026 р. Також прогнозується збільшення ціни на продукцію від 11,1 тис. грн за т у 2022 р. до 12,1 тис. грн у 2026 р. Відповідно виручка від реалізації продукції збільшуватиметься від 4528,8 тис. грн у 2022 р. до 14495,8 тис. грн у 2026 р. В табл. 3.3 представлено планові показники доходної частини проєкту щодо впровадження інформаційної системи в діяльність ПП Ясінський В.О.

Таким чином, в результаті впровадження інформаційної логістичної системи на ПП Ясінський В.О. прогнозується збільшення грошових надходжень від реалізації продукції до 14495,8 тис. грн. у 2026 році. Також збільшаться затрати на виробництво реалізованої продукції з 2360,4 тис. грн. у 2026 році до 7555,2 тис. грн., зокрема, матеріальні витрати збільшаться з 953,8 тис. грн. до 3052,8 тис. грн. у 2026 тис. грн. Таким чином, грошовий потік, що зможе отримати підприємство ПП Ясінський В.О. за 5 років становитиме 32563 тис. грн.

Для кращого управління збутовими витратами пропонується формувати інформаційний банк даних в розрізі цільових аудиторій, ринкових сегментів та

асортиментних груп за такими параметрами, як зведений матеріал, який має містити інформацію по сегментації покупців та асортименту продукції. Сегментація покупців виділяється по географічному розташуванню, форми власності, напрямку збуту та способи доставки продукції. Сегментація асортименту має виділити всі види продукції по кожному напрямленню виробництва.

Таблиця 3.3

План доходів і витрат, пов'язаних з реалізацією програми впровадження інформаційних систем на ПП Ясінський В.О.

Показник	2022	2023	2024	2025	2026
1. Грошові надходження від реалізації, тис. грн	4528,8	6182,4	9886,5	11959,5	14495,8
в т. ч. ПДВ та інші платежі з обороту, тис. грн	905,76	1236,48	1977,3	2391,9	2899,16
2. Затрати на виробництво реалізованої продукції, у тому числі поелементно, тис. грн	2360,4	3222,3	5152,8	6233,3	7555,2
2.1. Матеріальні витрати, тис. грн	953,8	1302,0	2082,1	2518,7	3052,8
2.2. Витрати на оплату праці, тис. грн	815,2	1112,8	1779,6	2152,7	2609,2
2.3. Відрахування на соціальні заходи, тис. грн	138,6	189,2	302,5	366,0	443,6
2.4. Амортизація, тис. грн	452,9	618,2	988,7	1196,0	1449,6
3. Валовий прибуток, тис. грн.	3575,0	4880,4	7804,4	9440,83	11443,0
4. Податок на прибуток, тис. грн	893,8	1220,1	1951,1	2360,2	2860,7
Чистий прибуток, тис. грн.	2681,3	3660,3	5853,3	7080,6	8582,2
Грошовий потік, тис. грн	3134,2	4278,5	6842,0	8276,6	10031,8

Джерело: розраховано за даними ПП Ясінський В.О.

Отже, маркетингові дослідження ПП Ясінський В.О. визначаються як фундаментальна основа для прийняття управлінських рішень за комплексом маркетингових інструментів з огляду на чинники зовнішнього середовища. Розглянемо деякі з найважливіших напрямків дослідження для підприємства в табл. 3.4.

Дослідження цільових аудиторій дозволяє ідентифікувати весь комплекс мотиваційних чинників та змоделювати поведінку споживачів. В якості об'єктів розглядаються як індивідуальні споживачі, так і суб'єкти підприємництва та промислового маркетингу. Предметом дослідження є насамперед мотивація поведінки цільових споживачів, що дає можливість ідентифікувати алгоритм споживчої поведінки, забезпеченість товарами, тенденції купівельного попиту;

аналізуються процеси та умови задоволення ключових прав споживачів, в т.ч. типологія споживачів як основа сегментації ринку, прогнозування поведінки та прогноз попиту).

Таблиця 3.4

Напрями дослідження ІІІ Ясінький В.О.

Напрями дослідження	Методи	Переваги та недоліки	Періодичність
Споживачі	Особисте інтерв'ю	З'ясовуються думки споживачів по кожному колу включених питань	1/3 місяці
Конкуренти	Глибинне інтерв'ю	Проводяться інтерв'ю із представниками підприємств-конкурентів, які не погодяться обговорювати дану тему в групі	1/1 місяць
Асортимент	Фокус-група	Найкраще підходить до генерацій нових ідей, мінус полягає у можливій репрезентативності	1/6 місяців
Ціна	Метод «ділових контактів»	Інформація збирається в результаті спілкування з представниками інших підприємств під час ярмарок, виставок	1/2 місяці

Джерело: власні дослідження.

Ключова задача дослідження конкурентів передбачає отримання та обробку необхідних даних щодо розробки проблематики забезпечення конкурентної переваги та ринкової влади, а також розробки конкурентної стратегії підприємства. З цією метою аналізуються сильні та слабкі сторони підприємства щодо його ресурсного забезпечення, аналізуються ринкова влада конкурентів, реакція споживачів на дії конкурентів, досліджується ресурсний, фінансовий, трудовий потенціал, організація управлінських дій.

Результатом маркетингових досліджень вбачається вибір способів досягнення ринкової влади (лідерство, наслідування лідера, конкурентна стратегія), ідентифікація цінових стратегій, зокрема забезпечення цінової рівноваги або переваги за рахунок якості продуктових пропозицій.

Для дослідження асортименту підприємству слід проводити маркетингові дослідження за такими напрямками: дослідження життєвого циклу товарів,

ідентифікація характерних особливостей попиту цільових аудиторій, врахування комплексності продажу товарів. Маркетингові дослідження в контексті забезпечення результативності збору та обробки інформації пропонується здійснювати відповідно до комплексу маркетингових інструментів, що представлені в табл. 3.5.

Головний акцент у запропонованому методичному підході зроблено на доборі методів дослідження. При проведенні польових маркетингових досліджень доцільно застосувати методику «перехресних питань» з огляду на технологічні переваги такого методу, що полягають у можливості компаративного аналізу даних, отриманих симетрично від різних категорій респондентів. Як свідчить практика, такий метод підвищує достовірність отриманих даних та дозволяє максимально гнучко аналізувати та інтерпретувати результати дослідження. Основні етапи проведення комплексних маркетингових досліджень доцільно реалізовувати як поетапне дослідження задоволеності споживачів продуктовою пропозицією, потреб потенційних клієнтів, методичний апарат досліджуваного продукту (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Основні етапи проведення комплексного маркетингового дослідження ПП Ясінький В.О.

Етап	Мета	Методи дослідження	Джерела інформації	Результат
Аналіз задоволеності покупців товарною продукцією підприємства	Одержати "зворотний зв'язок" від клієнтів; задоволеність роботою, основні претензії, запити	Польові дослідження: опитування в прямому діалоговому режимі.	Первинні джерела: опитувальники, бесіди, анкетування.	Розробка нових продуктів
Аналіз потреб «холодних» клієнтів, комунікаційних бар'єрів	З'ясувати ключові очікування цільової аудиторії	Польові дослідження: анкетування, фокус-група, акції соціально орієнтованого маркетингу	Первинні джерела: опитувальник, інтерв'ю	Сегментація ринку.
Матричний апарат	Оцінка сильних/слабких сторін, можливостей/загроз	SWOT-аналіз, матриця Портера, Ансоффа тощо.	Первинні та вторинні джерела	Розробка конкурентної стратегії

Джерело: власна розробка.

Доцільно також застосувати у формуванні інформаційної технології основні дослідницькі прийоми, зокрема, спостереження, експеримент, якісні дослідження, оглядові дослідження. Спостереження передбачається здійснювати за ринковими коливаннями попиту на логістичні послуги підприємства, відповідно вивчається динаміка за пріоритетними напрямками у певні періоди часу. Оглядові дослідження дають змогу розширити можливості анкетування, опитування, персонального та онлайн інтерв'ю. Експериментальні дослідження доцільно застосовувати протягом тестування нових продуктових пропозицій з метою удосконалення товарних характеристик з огляду на запити цільової аудиторії. За підсумками експерименту необхідно обрати оптимальний варіант продуктової пропозиції.

Отже, важливим результатом проведення маркетингового дослідження як основи для формування інформаційної системи та впровадження інформаційної технології вбачається застосування комплексу маркетингових інструментів з метою збору та обробки релевантних даних для обґрунтування стратегії розвитку суб'єкта підприємництва та формування механізму її імплементації щодо різних горизонтів планування.

Висновки до Розділу 3

З огляду на багатокomпонентність кожна з підсистем, як і система в цілому для забезпечення ефективного функціонування передбачає дієве інформаційне забезпечення. Мета інформаційного забезпечення в логістиці полягає в можливості управління, контролю та системного планування реалізації товарного потоку. Задля того, щоб інформація виконувала функцію ефективної підтримки логістичних процесів, формування логістичної інформаційної системи доцільно здійснювати з огляду на ключові принципи.

Для досягнення стану рівноваги інфраструктури ПП Ясінський В.О. необхідно реалізувати такі управлінські та технологічні рішення: наповнити кількісно та якісно парк власного рухомого складу, а також забезпечити необхідне наповнення обладнання щодо ремонту та експлуатації обладнання,

складських споруд, складське обладнання тощо; удосконалити функціональну складову процесів управління наявним транспортом (зокрема, удосконалити управління диспетчерськими службами, підрозділами з планування сполучень тощо).

Таким чином, в результаті впровадження інформаційної логістичної системи на ПП Ясінський В.О. прогнозується збільшення грошових надходжень від реалізації продукції до 14495,8 тис. грн. у 2026 році. Також збільшаться затрати на виробництво реалізованої продукції з 2360,4 тис. грн. у 2026 році до 7555,2 тис. грн., зокрема, матеріальні витрати збільшаться з 953,8 тис. грн. до 3052,8 тис. грн. у 2026 тис. грн. Таким чином, грошовий потік, що зможе отримати підприємство ПП Ясінський В.О. за 5 років становитиме 32563 тис. грн.

ВИСНОВКИ

Нинішні економічні умови відзначаються невизначеністю змін зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств, що функціонують на вітчизняному та міжнародному ринках. Актуальний тренд щодо турбулентності макро- та мікросередовищ генерує значні загрози для стабільної діяльності підприємств та водночас можливості щодо підвищення ефективності, що обумовлює доцільність розробки та імплементації нових інструментів управління задля забезпечення успішної діяльності й розвитку бізнесу на цільових ринках.

Відкрита система у стратегічній перспективі позбавлена статичності та зазнає постійної дії багатьох факторів, що зумовлює потребу у його постійній трансформації, адаптації до дії значної кількості чинників. Забезпечення ефективного управління в таких умовах потребує розробку й реалізації обґрунтованих управлінських рішень різного горизонту планування щодо функціонування та розвитку підприємства, а також передбачає застосування чітких та дієвих управлінських інструментів. Підприємство як відкрита система функціонує з урахуванням властивостей окремих її елементів та через наявність певних взаємовідносин між процесами управління у цій системі. Інформаційний процес управління підприємством можна розглядати як складну систему взаємопов'язаних та взаємозалежних ресурсів виробництва й управління. Тому процес його оцінки повинен включати оцінювання комплексу індикаторів (показників), що найповніше відображатимуть стан підприємства (перспективний або поточний) та даватимуть характеристику результативності та ефективності його діяльності.

Фінансовий стан підприємства характеризується як задовільний, про що свідчить підвищення доходу від реалізації продукції на 14693,7 тис. грн. у 2022 р. у порівнянні до 2020 р. Відбулося зростання продуктивності праці на 63,4 % у 2022 р.; зростання обсягу власних оборотних коштів у 2022 р. до 27729,0 тис. грн. порівняно із 2020 р.; тобто збільшення на 11,9 %.

Результати проведеного аналізу фінансово-господарської діяльності за 2020-2022 рр. та організаційної структури підприємства дають змогу зробити такі висновки. За звітний період вартість активів (майна) підприємства зросла на 9882,6 тис. грн., або на 49,4 %, внаслідок збільшення вартості необоротних активів на 40,2 % і оборотних активів на 63,2 %. Вартість оборотних активів збільшилася у звітному році на 5057,2 тис. грн. порівняно із базовим і становить 13060,0 тис. грн. Збільшення вартості оборотних активів відбулось за рахунок збільшення дебіторської заборгованості на 17,3 %. В цілому аналіз свідчить про стабільність господарської діяльності, наміри збільшувати обсяги та підвищувати ефективність.

Як свідчать дані табл. 2.8, логістичні витрати на ПП Ясінський В.О. збільшились на 13877,8 тис. грн. порівняно з 2020 р., зокрема, транспортно-заготівельні витрати збільшились на 2498,0 тис. грн більше ніж у 2020 р., адміністративно-логістичні витрати збільшились на 832,7 тис. грн порівняно з 2020 р. Загальна сума постійних витрат збільшилась на 3116,97 тис. грн. порівняно з 2020 р., змінні витрати збільшились на 5620,9 тис. грн. порівняно з 2020 р., простої транспорту зменшились на 13% порівняно з 2020 р. Доцільність мінімізації витрат залишається актуальною, причому стратегія розвитку логістичної компанії ґрунтується головним чином на ринковій стратегії, розробка та реалізація якої передбачає впровадження інформаційної системи збору та обробки інформації, що характеризує ринковий вплив чинників макро- та мікросередовища.

Оцінка ефективності застосування інформаційних технологій збору та систематизації ринкової інформації як фундаментально важливої для забезпечення ефективності підприємницької діяльності визначається на основі аналізу витрат підприємства на заходи маркетингових програм вивчення чинників маркетингового мікро- та макросередовища. Бюджет маркетингових заходів досліджуваного підприємства формується за витратним принципом, тобто визначено відсоток від обсягів реалізації продукції. Такий підхід до формування бюджету є цілком виправданим для підприємства з обмеженими

ресурсами, оскільки дає змогу контролювати витрати на заходи збору та систематизації інформації як основи для прийняття ефективних управлінських рішень й визначати їх ефективність.

Ефективність витрат на ринкові дослідження демонструє високі значення, проте значення показника ефективності у 2022 р. є значно нижчим, ніж у попередні 2020 та 2021 рр. (ефективність у 2022 р. майже утричі нижча, ніж у 2021 р.). Таке зниження ефективності пов'язано із зростанням витрат на збір та обробку інформації вищими темпами, ніж збільшення доходу від реалізації продукції, оскільки темпи приросту витрат вдвічі більші, ніж темпи приросту доходу від реалізації продукції.

З огляду на багатокomпонентність кожна з підсистем, як і система в цілому для забезпечення ефективного функціонування передбачає дієве інформаційне забезпечення. Для досягнення стану рівноваги інфраструктури ПП Ясінський В.О. необхідно реалізувати такі управлінські та технологічні рішення: наповнити кількісно та якісно парк власного рухомого складу, а також забезпечити необхідне наповнення обладнання щодо ремонту та експлуатації обладнання, складських споруд, складське обладнання тощо; удосконалити функціональну складову процесів управління наявним транспортом (зокрема, удосконалити управління диспетчерськими службами, підрозділами з планування сполучень тощо).

Таким чином, в результаті впровадження інформаційної логістичної системи на ПП Ясінський В.О. прогнозується збільшення грошових надходжень від реалізації продукції до 14495,8 тис. грн. у 2026 році. Також збільшаться затрати на виробництво реалізованої продукції з 2360,4 тис. грн. у 2026 році до 7555,2 тис. грн., зокрема, матеріальні витрати збільшаться з 953,8 тис. грн. до 3052,8 тис. грн. у 2026 тис. грн. Таким чином, грошовий потік, що зможе отримати підприємство ПП Ясінський В.О. за 5 років становитиме 32563 тис. грн.

Список використаних джерел

1. «Про інформацію»: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 30.04.2020).
2. Latham, R. (2013) Information Management Advice 35: Implementing Information Security. Retrieved November 2013, from: <https://www.informationstrategy.tas.gov.au/Records-Management-Principles/Document%20Library%20%20Tools/Advice%2035%20Implementing%20Information%20Security%20Part%204%20-%20IS%20Policy.pdf>
3. Shannon C. E. (1949), The Mathematical Theory of Communications, 80 p.
4. Snedaker, S. (2013). Business continuity and disaster recovery planning for IT professionals. USA: Elsevier Inc.
5. Sommestad, T., Hallberg, J., Lundholm, K., and Bengtsson, J. 2014. “Variables Influencing Information Security Policy Compliance: A Systematic Review of Quantitative Studies,” Information Management & Computer Security (22:1), pp 42–75.
6. Анісімов А.В., Кулябко П.П. Інформаційні системи та бази даних : навчальний посібник для студентів факультету комп’ютерних наук та кібернетики. Київ, 2017. 110 с.
7. Антоненко В.М., Мамченко С.Д., Рогушина Ю.В. Сучасні інформаційні системи і технології: управління знаннями : навчальний посібник. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2016. 212 с.
8. Брижко В.М. Інформаційний продукт як об’єкт права власності. *Інформація і право*. № 4(23)/2017. С. 5-15.
9. Бурило Ю.П. Види господарських інформаційних відносин. *Інформація і право*. № 1(7)/2013. С. 35-44.
10. Ваксман Р.В. Проблеми господарсько-правового забезпечення надання рекламних послуг. *Форум права*. 2015. № 3. С. 16-20.

- 11.Воронін А.М., Зіатдінов Ю.К., Климова А.С. Інформаційні системи прийняття рішень : навчальний посібник. Київ : НАУ. Друк, 2009. 136 с.
- 12.Гаркавенко С.С. Маркетинг. Підручник. К. : Лібра, 2004. 712 с.
- 13.Георгіаді Н.Г. Інформаційні системи управління: сутність, види, функції, принципи побудови. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2006. № 567. С. 28–34.
- 14.Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. 2-ге видання. К.: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
- 15.Гордієнко І. В. Інформаційні системи і технології в менеджменті : Рекомендовано МОНУ як навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / І. В. Гордієнко. К : КНЕУ, 2003. 259 с.
- 16.Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / П. Л.Гордієнко, Л. Г. Дідковська, Н. В. Яшкіна. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Алерта, 2011. 520 с.
- 17.Гужва В. М. Інформаційні системи і технології на підприємствах : Навчальний посібник . Київ : КНЕУ, 2001. 400 с.
- 18.ДСТУ 2226–93. Автоматизовані системи. Терміни та визначення. Державні стандарти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/avtomatizovani-sistemi.-termini-ta-viznachennja-nor16796.html>.
- 19.Закон України від 01.12.2022 № 2807-ІХ, Про Національну програму інформатизації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/T222807?an=1>
- 20.Інформаційні системи і технології в економіці: посібник / за ред. В,С. Пономаренка. Київ : Академія, 2002. 544 с. .
- 21.Калінеску Т.В., Ліхоносова Г.С., Антіпов О.М. Інформаційні системи і технології в оподаткуванні : навчальний посібник. Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2011. 407 с.

- 22.Кириченко С.А. Інформаційні технології як інструмент прийняття управлінських рішень // Студентські наукові читання – 2023. Збірник матеріалів науково-практичної конференції, 12 грудня 2023 р. С. 224-226.
- 23.Когут В.М. Про використання електронних засобів інформації у вітчизняному та зарубіжному законодавстві. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/may/2466/vnulpurn201581311.pdf> (дата звернення 17.02.2020).
- 24.Концептуальні засади менеджменту в інформаційній економіці : монографія /За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. І. Лепейко. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2010. 252 с.
- 25.Крайчук С.О. Стан запровадження інформаційних технологій в управлінні сучасними підприємствами. *Ефективна економіка*. 2016. №4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4892>
- 26.Микитюк П. П, Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
- 27.Мілаш В.С. Правові аспекти моделювання договірних відносин, пов'язаних із проведенням маркетингових досліджень. *Вісник господарського судочинства*. 2013. № 1. С. 72.
- 28.Немченко А. Б. Бізнес-інкубатори у сфері сучасної державної підтримки розвитку регіональної інноваційної інфраструктури. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2010. Вип. 17. С. 25–34.
- 29.Овдіюк О. М., Марченко О. В., Овдіюк О. В., Кириченко С. А. Аналіз ефективності використання ресурсів та оцінка ділової активності суб'єктів підприємництва. Без коріння саду не цвісти: зб. наукових праць. Житомир: Поліський національний університет, 2022. С. 64-68.
- 30.Онопко А.С., Жигалкевич Ж.М. Застосування інформаційних технологій в управлінні підприємством. *Актуальні проблеми економіки та*

- управління. 2017. № 11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/viewFile/102782/97865>
31. Основи підприємництва: Підручник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.] ; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
32. Особливості соціально-економічного поступу національної економіки в умовах інформаційно-технологічних викликів: колективна монографія / За наук. ред. к.е.н., проф. Квасній Л.Г., к.е.н., доц. Татомир І.Л. Трускавець : Посвіт, 2020. 338 с.
33. Осталецький В.Б. Теоретичні підходи до класифікації інформаційних систем управління підприємством. *Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць*. 2015. Вип. 12. С. 294–299.
34. Партин Т.І. Рекламна діяльність та її інформаційне забезпечення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33907/1/42227-230.pdf> (дата звернення 15.02.2020).
35. Пономарьова Т., Матюшко М. Аналіз програмних продуктів, які використовуються для автоматизації бухгалтерського обліку суб'єктами підприємницької діяльності // *Соціальна економіка*. 2021. № 62. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://periodicals.karazin.ua/socseconom/article/view/18255> (дата звернення 31.01.2022)
36. Про Стратегію кібербезпеки України: Указ Президента України від 15 березня 2016 року № 96/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003525-16> (дата звернення: 18.04. 2020).
37. Сафонова Н. Б. Сучасні інформаційні технології в системі управління персоналом на підприємствах споживчої кооперації України. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2009. № 6 (136). Ч. 1. С. 244–246.

38. Ситник В.Ф. Основи інформаційних систем: Навчальний посібник. 2-е видання, перероб., допов. Київ : КНЕУ, 2001. 420.
39. Ткачук І. В., Карась А. М., Кириченко С. А., Найдюк І. М. Теоретико-методичні засади управління ефективністю виробництва // *Механізми управління розвитком територій: зб. наукових праць у 2 ч. Ч. 2.* Житомир: Поліський національний університет, 2022. С. 271-274.
40. Чалий С. Ф. Автоматизоване управління бізнес-процесами (моделі, методи і технології) : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра техн. наук : спец. 05.13.06 / Чалий С. Ф. ; Харків. нац. ун-т радіоелектроніки. Х., 2007. 502 с.
41. Черненко К.В. Аналіз ІТ–інфраструктури бухгалтерських програмних продуктів України. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування : колективна монографія / за заг. ред. В.Я. Плаксієнка. Полтава, 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1355> (дата звернення 31.01.2022).
42. Юдкова К.В. Особливості визначення поняття «Інформаційна система» *Інформація і право.* 2015. № 2(14). С. 39-44.
43. Юрчук Н.П. Інформаційні системи в управлінні діяльністю підприємства / Н.П. Юрчук // *Агросвіт.* – 2015. – №19. – С. 53–58.
44. Янчук Т.В. Значення механізму впровадження інформаційних технологій у господарській діяльності підприємств. *Економіка і організація управління.* 2016. №4. С. 269–276.
45. Яремко С.А. Розробка критеріїв оцінювання сучасних інформаційних систем обліку та управління бізнес-процесами підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2014. №1 (208). С. 158–163.
46. Яценко Р.М. Інформаційні системи в логістиці : навчальний посібник / Яценко Р. М., Ніколаєв І.В. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2012. 232 с.

Додатки